

Odlingsråd

Planera och plantera

När du bestämt dig för att odla rosor är det viktigt att du tänker på följande.

I vilken zon ligger min trädgård?

Om du inte vet det kan du fråga i närmaste handelsträdgård eller gå in på Riksförbundet Svensk Trädgårds hemsida www.tradgard.org. Under rubriken "Om Svensk Trädgård" hittar du underrubriken "Zonkartan". Det är viktigt att välja rosor som går att odla i just din zon. En ros som går i högst zon 3 kommer knappast att klara sig i zon 5. Läs ros litteratur – köp eller låna på biblioteket - och notera vilka rosor du kan odla och vilka du får välja bort hur ledsamt det än är. Rosor som med nöd och näppe håller sig vid liv blir inga vackra rosor! Vill du ha god tillväxt och blomning ska du välja rosor som har sin härdighetsgräns en eller ett par zoner högre än din egen.

En och annan ömtålig ros kan du experimentera med men plantera den i så fall på den varmaste och mest skyddade platsen i din trädgård och bli inte besviken om den tar farväl efter en kall vinter.

Var i min trädgård kan jag plantera rosorna?

Det stora flertalet rosor vill ha så mycket sol som möjligt men samtidigt vill de också ha lä för hårda vindar. Intill husväggar är det både soligt och lä men där blir det ofta för torrt. Vill man ha en klätterros på väggen måste man plantera den ca 40 – 50 cm från husgrunden. I närheten av stora buskar och träd blir konkurrensen om vatten och näring alltför stor. En del småblommiga klätterrosor klarar dock att växa intill gamla fruktträd t.ex. där de får klättra fritt, precis som de gör i naturen.

Plantera inte rosorna utspritt, en här och en där i gräsmattan, utan samla dem gärna i buskage om det är fråga om stora buskar eller i rabatter tillsammans med perenner eller ettåriga blommor när du väljer lägre rosor. Robusta buskrosor kan du plantera som häck. En sådan är inte bara vacker, den ger dessutom både insyn- och vindskydd.

Är jorden tillräckligt djup där jag vill plantera rosor?

Jordlagret behöver vara minst 60 cm djupt om du vill odla kulturrosor – vildrosor och en del vresroshybrider liksom pimpinellrosor klarar grundare jordlager. Gör en upphöjd bänk eller rabatt om den befintliga jorden inte är tillräckligt djup.

Behöver jag förbättra jorden?

Ja, för att ge dina rosor bra förutsättningar på den nya växtplatsen bör du förbättra jorden med organiskt material. Använd till exempel kompost, barkmull eller planteringsjord och gärna även komposterad stallgödsel.

Alla jordar, från sand- till lerjord, blir på många sätt mer växtvänliga genom tillförsel av organiskt material. Lerjordar får bättre struktur, blir mer luftiga och lättarbetade. På sandjord är mulden framför allt viktig för att den ger en bättre förmåga att hålla vatten och näring.

Arbeta gärna ner ett 10-15 cm tjockt lager av organiskt material ytligt i jorden över hela det område där du ska plantera. Materialet bryts ner efterhand och du bör därför tillföra mer varje år. Du kan då blanda ner det försiktigt i jorden mellan plantorna eller lägga det som marktäckning ovanpå jordytan.

Hur höga och breda blir rosorna?

Ta reda på rosornas höjd och bredd genom att läsa rosböcker eller fråga försäljaren. När du planterar flera rosor tillsammans är det viktigt att de inte hamnar för tätt. Det är enklare att räkna ut avstånden före planteringen än att senare behöva gräva upp och flytta redan etablerade rosor. Räkna ut lämpligt avstånd genom att addera rosornas halva bredd. Exempel: ros A blir 1,5 m bred, ros B blir 1,2 m. Halva bredden på ros A = 75 cm, ros B = 60 cm. Avståndet mellan rosorna blir alltså 1,35 m. I häckar kan du plantera något tätare.

När ska jag plantera rosorna?

I södra delen av landet, zon 1-3, kan du plantera barrotade rosor på hösten så länge det går att gräva. De kommer då igång tidigt på våren. Längre norrut, i zonerna 4-8 är det bättre att vänta till våren, annars riskerar man att plantorna, som inte hunnit rota sig ännu, tar skada av tjälen.

Krukodlade rosor kan planteras när som helst. Tänk bara på att vattna rikligt och ofta om vädret är varmt och torrt efter planteringen. Det ska alltid finnas fukt i jorden tills rosen etablerat sig på sin nya växtplats. I höga zoner bör även krukodlade rosor planteras på våren.

Hur planterar jag rosor?

När du vet var du ska plantera rosorna och kanske förberett rabatten genom att gräva och jordförbättra, gräver du en grop som är ca 50 cm bred och lika djup. Lagg porös jord som en liten kulle på botten. Ställ rosen på kullen med rötterna utspärrade, om de är långa kan du beskära dem så att de får plats utan att böjas uppåt.

Förädlingsstället ska hamna ca 10 cm under markytan. Fyll på med jord så att rötterna är täckta och tryck till jorden med händerna. Vattna ordentligt – minst 10 liter. När vattnet sjunkit undan fyller du på mer jord, eventuellt blandad med en näve benmjöl. Vattna ytterligare 10 liter. Fyll resten av gropen med jord som du blandat med en spade eller två av brunnen ko- eller hästgödsel. Kogödsel på säck går utmärkt. Tryck till jorden igen och vattna ytterligare.

När du planterar buskrosor där du inte förberett jorden gräver du en lika stor grop men tar tillvara jorden från det översta lagret, 20-30 cm. Lagg jorden i en skottkärra och blanda den med lika stor del kompost, barkmull eller planteringsjord. Följ sedan anvisningarna ovan.

Vattna ytterligare om vädret blir varmt och torrt de följande veckorna.

Gödsla och vattna

När och med vad ska jag gödsla?

Nyplanterade buskrosor behöver inte gödslas mer under den första säsongen om de inte är remonterande. Rabattrosor och marktäckande rosor som blommar kontinuerligt behöver extra gödsel ett par gånger fram till juli. Då kan du använda pelleterad hönsgödsel, Chrysan, flytande trädgårdsgödsel som blandas ut i vatten eller konstgödsel som Blåkorn o.dyl. Om det är torrt i jorden bör du vattna efter gödslingen.

Redan etablerade rosor gödslar du på våren samtidigt som du beskär dem. Ett par spadar kogödsel och gärna ett par nävar benmjöl krattas ner i jorden kring större buskrosor. Något mindre för rabattrosor.

Engångsblommande buskrosor behöver ingen ytterligare gödsel. Buskrosor som remonterar behöver däremot ett par givror gödsel fram till juli. Se ovan. Särskilt i sandjord, där näringen lakas ur snabbt, är det viktigt både för rosorna och för miljön att dela upp gödslingen på flera mindre givror. För att minimera kväveläckage i form av ammoniak till luften ska all gödsel myllas ner ytligt i jorden, där det är möjligt.

När och hur ska jag vattna?

Rosor vill ha mycket vatten!

Under torrperioder är det därför viktigt att vattna och ju lättare din jord är desto mer vatten behövs. Etablerade buskrosor som har djupgående rötter behöver inte vattnas om det inte länge varit mycket varmt och torrt och jorden är sandig.

Vattna rejält, 20 liter per planta minst. Vattna direkt på jorden kring rosen, antingen med slang eller med vattenkanna – inte med spridare som väter ner bladverket och gör att risken för svampangrepp ökar.

Beskära och putsa

Hur och när ska jag beskära rosorna?

Huvudbeskärningen görs under våren, för rabattrosor gäller björkarnas "musörontid", för härdiga buskrosor kan man börja tidigare, redan i mars-april om det inte är mycket kallt.

Använd en vass sekator av hög kvalitet. Det är viktigt att rosornas grenar inte tuggas eller rivs sönder. För riktigt grova genar och klätterrosor kan du använda en grensax med långt skaft. Då slipper du också att fastna i rosens taggar. Grensaxen måste också vara vass.

Följande regler gäller för:

- Rabattrosor.

Klipp bort alla veka grenar. Skär ner de grova grenarna till 10 – 20 cm ovan marken. Är rosens grenar frusna eller angripna av sjukdomar klipper du ner till frisk ved.

- Remonterande och engångsblommande låga buskrosor

Gör som med rabattrosorna men klipp ner grenarna med bara en tredjedel. Klipp strax

ovanför en utåtriktad knopp. Inåtriktade knoppar ger grenar som växer inåt busken vilket

inte är önskvärt.

- Engångsblommande stora buskrosor

Ta bort 3-4 år gamla grenar och om busken är tät klipper du bort grenar i mitten för att göra

den glesare. Korta in eventuella långa och spretiga skott för att busken ska få en jämn och

snygg form. Här gäller också att klippa ovanför en utåtriktad knopp.

- Vildrosor

behöver ingen egentlig beskärning. Ta bara bort gamla eller skadade grenar.

- Storblommiga klätterrosor

De som blommar bara en gång får inte beskäras för hårt. I så fall klipper man bort årets

blomning. Ta bort gamla, frusna eller skadade grenar och klipp in sidogrenarna (där årets

blommor bildas) till 4 -5 ögon. Glesa ur rosen om den blivit för tät.

De som monterar kan beskäras hårdare men vanligen vill man ju att de växer sig så stora

som möjligt och då är reglerna desamma som för engångsblommande rosor.

- Småblommiga klätterrosor

Ta bort gamla och skadade grenar. Om rosen blivit alltför tät och risig kan du klippa ner den

helt och på så sätt föryngra den.

OBS! Klätterrosor ska inte beskäras de första åren efter plantering.

Under sommaren behövs ingen beskärning av engångsblommande buskrosor. Det enda som behövs är att klippa bort vissna blommor. Rosor som bildar nypon kan man låta bli att putsa.

Rabattrosor och monterande buskrosor ska man däremot beskära lite mer för att busken ska bilda nya blombärande skott. Klipp ett par decimeter under den vissna blomman/klasen, mindre om det är en låg ros. Läggn snittet strax över ett blad.

Vintertäcka

En del rosor behöver vintertäckning, i synnerhet i kallare zoner. De rosor som har sin härdighetsgräns i din zon behöver täckas. De som klarar ett par zoner högre behöver det normalt inte.

Rabattrosor och lägre buskrosor kan du kupa upp jord, barkmull eller sand (aldrig torv!) för att täcka rosens nedersta delar. Det skyddar mot frost. Lägg grankvistar över rabattrosorna men först sedan jorden frusit till. De skyddar mot vårsolen som annars väcker grenarna till liv innan tjälen gått ur jorden.

Buskrosor kan du binda ihop grenarna på och vira vinterväv, eller annat material som säckväv eller fleeceplådar (aldrig plast!) runt rosen. Håll väven på plats genom att binda med snören. Gör detta först sedan marken frusit. Man kan också slå ner 3-4 pinnar runt rosen, sno väven runt pinnarna och fylla med halm eller torra löv varefter man täcker och fäster en bit plast överst för att skydda täckningsmaterialet mot regn. I allmänhet ska man undvika att täcka rosor med löv. De bildar en tät och blöt matta som inte är bra för rosens grenar. Svampsjukdomar som barkfläcksjuka trivs i sådan miljö. Dessutom tinar jorden långsammare på våren under en sådan kompakt matta.

Klätterrosor som är mer utsatta för vädrets makter behöver skyddas både mot kalla vindar och varm vårsol. Om det bara går kan du ta ner rosen från spaljén och böja den mot marken. Lägg väv av något slag över och fäst med snören som du binder runt väven. Går det inte att få ner rosen kan du täcka den på plats med väv, vassmattor eller liknande. Täck inte för tidigt. Är vädret mildt och blött trivs olika sjukdomar i den skyddade miljön.

Sjukdomar

Tyvärr är många rosor mottagliga för olika sjukdomar. Det finns inga underkurer mot svampsjukdomar, för privat bruk åtminstone. Vill du ha friska rosor i din trädgård är det klokast att välja rosor som är motståndskraftiga. Läs i rosböcker för att ta reda på vilka rosor som är friska och vilka du ska undvika. Dessutom har rosor som sköts väl med gödsling och vattning större motståndskraft än de som är försvagade av hunger och törst.

Regniga och svala somrar brukar angreppen bli större och kommer tidigare på säsongen.

Upptäcker du **svartfläcksjuka** på dina rosor ska du plocka bort de angripna bladen så fort som möjligt och bränna dem. **Mjöldagg** bildas på unga skott, blad och knoppar och ser ut som en vit beläggning. Klipp bort allt det angripna och bränn det.

Rosrost är en svampsjukdom som angriper i synnerhet alba-rosor men också en del andra. Bladen får orange fläckar och prickar på undersidan. Ta bort angripna blad så snart du upptäckt angreppen.

För att undvika spridning av svampsporer som övervintrar i jorden är det viktigt att om hösten kratta bort alla blad som fallit under rosorna. God hygien är med andra ord lika viktig för rosor som för människor.

Lycka till med dina rosor!